

POJMOVANJE TELESNEGA IN DUŠEVNEGA V TRADICIONALNI KITAJSKI MEDICINI (TKM)

Jani Osojnik

UVOD

Kot verjetno večinoma že veste, TKM obravnava človeka iz drugačnih izhodišč kot sodobna znanstvena medicina.

Osnovno izhodišče je, da je človek celota več različnih celostnih komponent, ki je v neposrednem in neločljivem odnosu v povezavi s svojim okoljem, s katerim tvori celoto. Pri tem se TKM poslužuje dveh izkustvenih (empiričnih) metod celostne analize: jinjang metode polarne analize in metode sistemske umestitve petih elementov.

Metoda polarne analize izhaja iz teorije jinjang, ki pravi, da sta vsaka celota in vsaka komponenta celote posledici kohezije dveh nasprotnih medsebojno polarno se dopolnjujočih entitet, ki sta tudi v osnovi vsega obstoječega. S tem je razložen vsak pojav v človeku, kjer je vsak del celote vedno obravnavan kot en ali drug nasprotno se dopolnjujoči vidik te celote.

Metoda sistemske umestitve petih elementov se nanaša na razlago ravnotežne trdnosti v delovanju sistema, ki je zagotovljena le, kolikor je sistem grajen iz vsaj petih dejavnih gradnikov, ki so medsebojno povezani v odnosu tvorbe in nadzora¹. Ta metoda izhaja iz teorije petih elementov.

Ti dve izkustveni metodi se uporabljata dosledno v razlagi tako ustroja, gradnje in delovanja človeka kot celote kot tudi pri razlagi bolezenskih vzrokov, bolezenskih mehanizmov, bolezenskega določanja in bolezenskega stanja

1 Takšno dejavno in gibljivo trdno ravnotežje, ki je vzpostavljeno med različnimi, najmanj petimi sestavinami celote, sam sicer imenujem stalnokrožje ali sempercirculus ali perpetumcircularis, in sploh ni vezana na TKM, ampak velja na splošno za vsa živa bitja, ne glede na okolje, v katerem živijo, in obliko telesa (J.O.: Celostno razčlenjevanje, S.3 1992)

in tudi razlagi njihovega zdravljenja. Enako pa tudi pri uporabi postavljanja prognoz, v uporabi določanja zdravilnih metod, zdravilnih sredstev in zdravilnih postopkov kakor tudi v razlagi zdravotvornih dejavnikov in zdravotvornih mehanizmov in zdravotvornih postopkov.

Telesno in duševno sta v TKM medsebojno neločljivo povezana. Izhajata eden iz drugega in sta drug drugemu osnova, brez enega ni drugega. Toda v TKM nista edini najosnovnejši in najbistvenejši komponenti oz. sestavini človeškega bitja. Za boljše razumevanje pristopa do človeškega telesa si oglejmo način razmišljanja, ki je značilen za logiko v TKM.

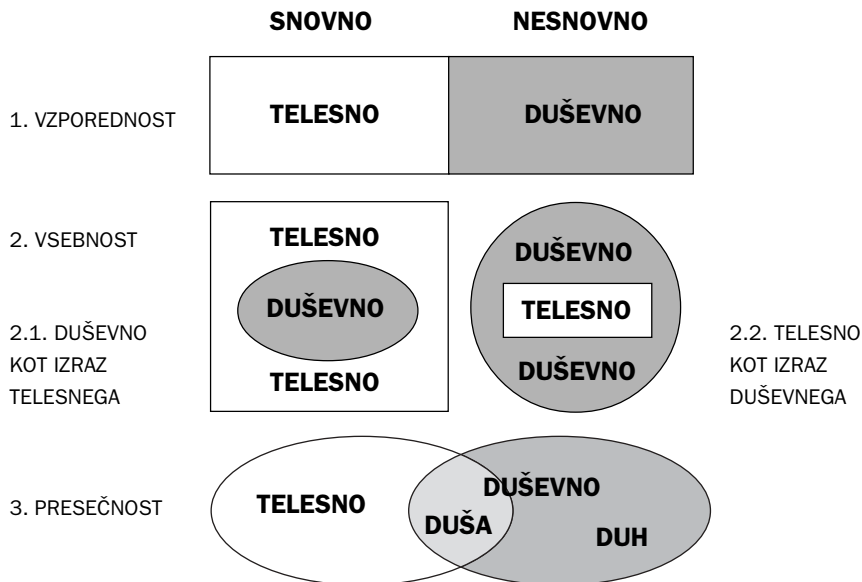
TELESNO IN DUŠEVNO

Na splošno lahko rečemo, da sta telesno in duševno dve plasti, dve polji oz. dve sferi človekovega obstoja in skupaj predstavljata sopomenko za človekovo celovito osebnost. Najbolje ju imenujemo osnovni bivanjski polji ali ontološki sferi. S stališča nastanka vsega obstoječega obstajajo v svetovni zgodovini filozofske misli tri pojmovanja o nastanku in obstoju duševnega in telesnega:

1. vzporedno pojmovanje: duševno in telesno obstajata od večnosti in obstajata eno ob drugem vzporedno;
2. vsebnostno pojmovanje: duševno in telesno sta izvor nastanka drug drugemu oz. sta eno v drugem vsebovana, tako da ločimo:
 - 2.1. telesno se je razvilo oz. je nastalo iz duševnega (duhovnega) in je tako del duševnega,
 - 2.2. duševno se je razvilo oz. je nastalo kot posledica iz telesnega in je torej del telesnega;
3. presečno pojmovanje: telesno in duševno sta nastala iz istega skupnega vira, obstajata sočasno, rasteta eno iz drugega in sta drug drugemu vir, delno se prekrivata, delno sta povsem različna.

V teh pojmovanjih se pokaže, da je telesno uporabljeno v pomenu snovnega, medtem ko je duševno predvsem nesnovno. Vendar telesno ne pomeni nujno samo snovnega, temveč je telo tisto snovno, ki ima obliko, ima svojo gradnjo (strukturo), ki deluje kot organizirana celota. Kolikor v okviru pojmovanja o dihotomiji telesnega in duševnega upoštevamo snovni vidik, lahko tri pojmovanja o nastanku in obstoju telesnega in duševnega prikažemo s spodnjo sliko.

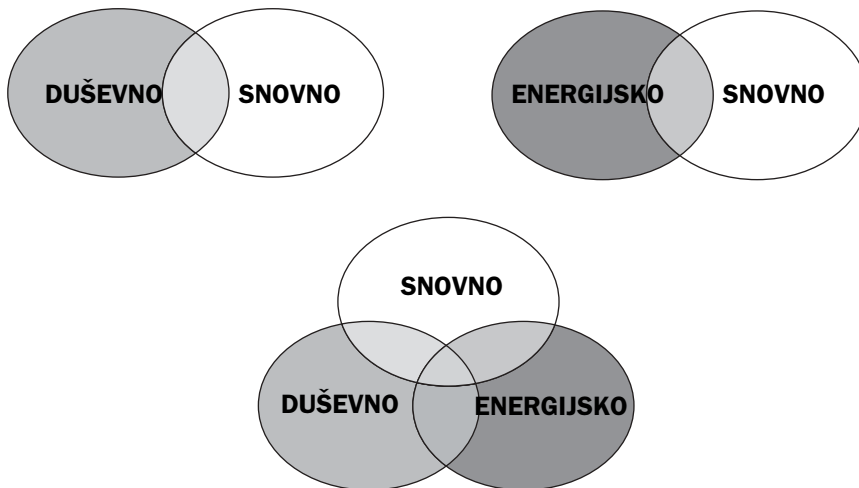
Slika 1: Slikovni prikaz vzporednega, vsebnega in presečnega pojmovanja telesne in duševne ontološke sfere človekovega obstoja (2).

BIVANJSKA POLJA OZ. ONTOLOŠKE SFERE ČLOVEKA

Telesno in snovno torej nista sopomenki oz. soimenki (sinonima), telesno je nadpomenka, snovno podpomenka. Snov in gradnja sta temeljni osnovi, ki dajeta telesu obliko. Delovanje telesa kot živo bitje pa je posledica organiziranih energijskih procesov v teku medsebojnega delovanja (interakcij) snovnih sprememb in preoblikovanj, ki se dogajajo v telesu. Tako torej, ko govorimo o telesu, moramo nujno govoriti tudi o energijski ontološki sferi (na kratko sferi) ali osnovnem bivanjskem polju, ki je v telesu snovni sferi enakovredna. S tega vidika je treba gledati na človeško bitje vsaj kot na celoto duševne, telesne in energijske sfere. Kot v sliki 2.

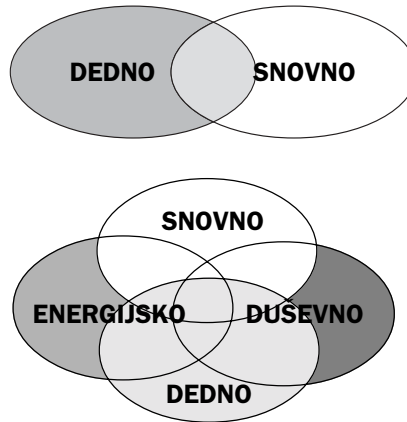
Slika 2: Shematični prikaz presečnega odnosa med duševno in telesno, telesno in energijsko ter med duševno, telesno in energijsko sfero.

Tako kot na eni strani prihaja pri obravnavi in pojmovanju človekovega obstoja do dihotomije med dušo in snovnim, na drugi strani prihaja do dihotomije med snovjo in energijo. Vsaka snov ima energijo ali se lahko pod določenimi pogoji spremeni in sprejema in/ali oddaja energijo. To seveda na vsak način velja tudi za vsa živa bitja, katerih telesna sfera je tudi snovna.

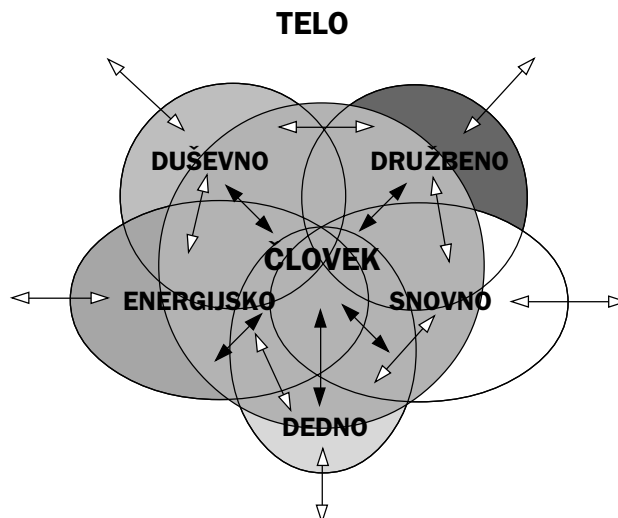
Položaj pa še ni povsem razjasnjen. Človek je potemtakem celota najmanj treh sfer. Ker pa vemo, da človek kot živo bitje, posameznik in telesno bitje niti ni večni in niti ni neumrljiv, temveč tako kot vsako živo bitje nastane, se rodi, zraste in se razvije iz semena (združenega moškega in ženskega), je potemtakem del človeka tudi semenska ali dedna sfera, ki jo, kot kažejo današnje raziskave v genetiki, v velikem delu deli skupaj z vsemi živimi bitju na planetu Zemlja. Dedna sfera je torej tista, ki omogoča in ohranja istovetnost človeškega bitja. Shematično torej lahko prikažemo ta odnos in odnos z ostalimi sferami v spodnji sliki.

Slika 3: Prikaz presečnega odnosa med telesno in dedno sfero in posledično med duševno, telesno, energijsko in dedno sfero.

Ravno tako kot telesno ni soimenka za snovno, energijsko in dedno, tudi duševno ni soimenka za družbeno. Del človekovega bitja kot celote je torej tudi samosvoja sfera družbenega. Človeka kot celoto tvori tako vsaj 5 enakovrednih bivanjskih sfer, kot to lahko prikažemo v spodnji sliki 4.

Slika 4: 5 bivanjskih polj (ontoloških sfer) obstoja človeškega bitja.

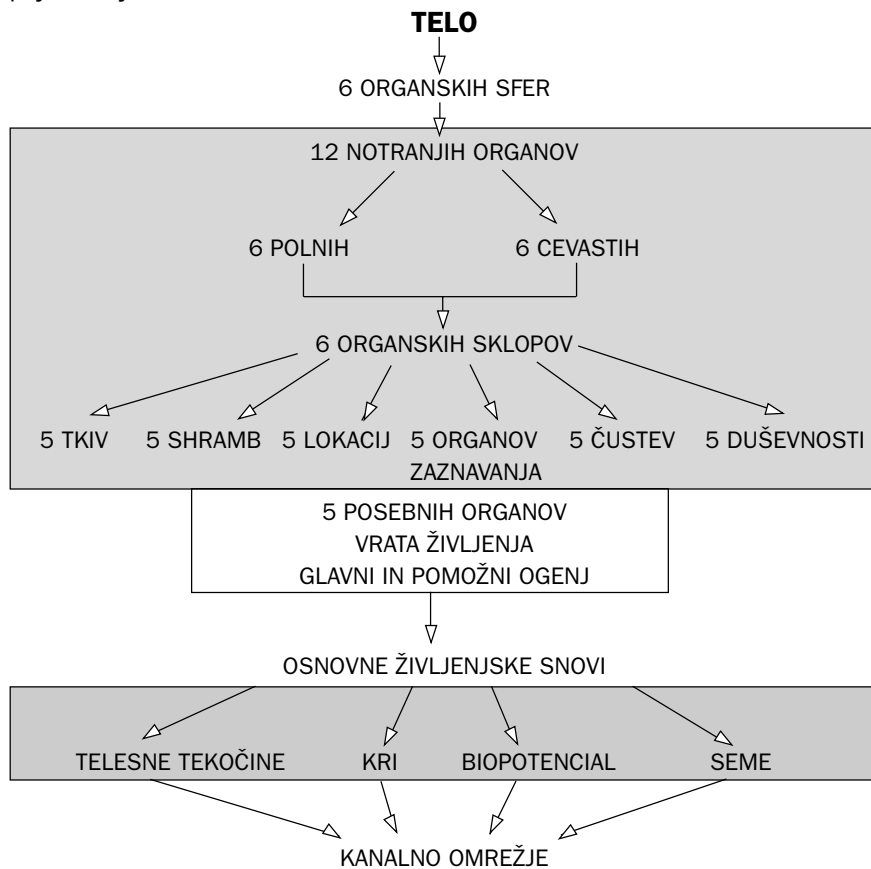
Tak je sodoben celosten pogled na človeka in njegovo telo, ki izhaja iz pojmovanja presečnosti petih med seboj različnih bivanjskih polj, vtisnjenih eno v drugo.

Vsaka izmed bivanjskih sfer je vidna navzven in jo ravno tako vsak človek doživlja kot del svoje istovetnosti, tako da lahko večkrat pride do tega, da posamezno polje imenujemo JAZ, iz česar dobimo danes pogosto uporabljane pojme v najrazličnejših kontekstih: snovni jaz, duševni jaz, energijski jaz, dedni jaz, družbeni jaz. Pri tem lahko jaz izmenjujemo tudi z besedo telo in dobimo sintagme, kot so snovno telo, duševno telo, energijsko telo, dedno telo in družbeno telo, ki so pravzaprav vsi le različni bivanjski vidiki človeškega telesa kot celote.

Toda vrnimo se na našo temo duševnega in telesnega v TKM. Tukaj navajam besede Hansa Ågrena, ki v zaključku svojega članka Pojmovna zgodovina psihiatričnih izrazov v TKM (3) pravi: "Hipoteza o uporabnosti dihotomije med človeškim telesom in notranjo osebno dušo pri razmišljanju o človeku je bila zavržena v Vzhodni Aziji dosti bolj zgodaj kot v Evropi." TKM pojmuje duševno in telesno v presečnem odnosu skupaj z energijskim in dednim. Med štirimi osnovnimi bivanjskimi polji oz. sferami vlada medsebojni odnos, v katerem se eno preoblikuje v drugo in eno stalno medsebojno črpa iz drugega ter eno napaja drugo, celota pa mora biti v neprestanem ravnotežju z okoljem in pogoji v okolju, v katerem človek živi in dela. Odnos med štirimi polji je enak štirim agregatnim stanjem, podoben kot med tremi različnimi faznimi stanji vode, kjer v različnem okolju in pogojih voda obstaja kot trdna snov, tekočina ali plin oz. iz enega prehaja v drugega.² Ravno tako v telesu, odvisno od potreb in zahtev trenutnega stalnokrožja, ena sfera napaja drugo ali črpa iz druge v fiziološkem procesu ohranjanja telesa in opravljanja telesnih, duševnih energijskih ali dednih nalog. V primeru prekomernosti ali nezadostnosti delovanja posameznega bivanjskega polja pa prihaja do najrazličnejših obolenj in bolezni, po drugi strani pa z vnovičnim zmanjševanjem ali povečevanjem v enem polju lahko spet vzpostavimo stalnokrožje.

2 Tega na tem mestu ne bom posebej dokazoval s posameznimi primeri, navedem lahko le to, da se biopotencial napaja iz esence (semena) in da se duh napaja z biopotencialom iz hrane, tekočine in zraka in ohranja seme (4).

Slika 5: Shematični prikaz telesne oz. anatomske zgradbe človeka v pojmovanju KTM

Poti, po katerih krožijo osnovne življenjske snovi in povezujejo telo v celoto

Tisto, čemur pravimo v anatomiji telo, je v TKM pojmovano nekoliko drugače. Telo namreč ni obravnavano kot hierarhični sklop ali celota celic, tkiv in organov, temveč kot hierarhični sklop ali celota 6 organskih sfer, 5 posebnih organov, osnovnih življenjskih snovi in kanalnega omrežja. Organske sfere ali organsfere so grajene v več plasteh, ki jih v glavnem ločimo na notranje

organe, organske sklope, tkiva in zaznavne organe, ki jih povezuje kanalno omrežje (5). Osnovne življenjske snovi so telesne tekočine, kri, biopotencial in seme ali esenca. Biopotencial in seme (esenca), kot sem že omenil, pravzaprav predstavljata osnovni bivanjski sferi obstajanja živega človeškega bitja, ki sta sami po sebi enakovredni telesnemu in duševnemu, vendar jih v tem članku ne bom posebej obravnaval. Zaradi takšne obravnave telesa v TKM tako ni niti ostre ločnice med anatomijo, ki posamezne dele telesa povsem natančno poimenuje, umesti in izmeri, in fiziologijo, ki obravnava delovanje teh natančno umeščenih delov telesa, kaj šele med telesnim in duševnim.

Poenostavljeno lahko prikažem obravnavo telesa v teoriji in praksi TKM v shemi (slika 5).

Kot je razvidno iz sheme, je duševno (v kar štejem 5 organov zaznavanja, 5 oz. 7 čustev in 5 duševnosti) razporejeno med različnimi organosferami, kar pomeni, da je duševno obravnavano ne samo kot zaznavanje (percepcija), čustvovanje (emocije) in um (kognicija) v povezanosti z enim osrednjim organom (možgani z živčnim sistemom), temveč je razdeljeno med različna središča dejavnega delovanja, ki so z ostalimi središči v fiziološkem odnosu proizvodnje in nadzora. Živčnega sistema, kot je razvidno iz zgornje sheme, TKM ne pozna kot samostojno anatomsko enoto. Duševnost v TKM torej ni monolitna in enovita, temveč je zgrajena iz več osnovnih sestavin, ki so odraz dejavnosti in delovanja posameznih organskih sfer. Da pa lahko posamezna sestavina duševnosti deluje, potrebuje tako kot vse telo osnovne življenjske snovi: biopotencial, kri, telesne tekočine in seme.

POJMOVANJE DUŠEVNEGA V TKM

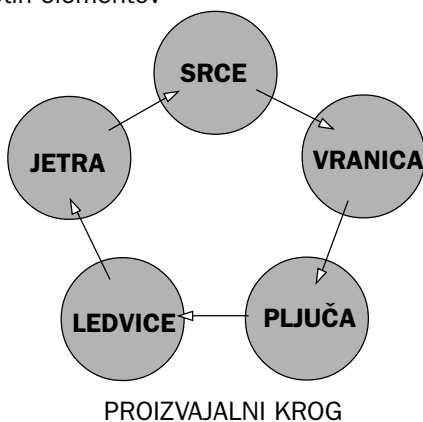
Poglejmo si zdaj še nekoliko podrobneje, čeprav še vedno zelo na splošno, te posamezne sestavine duševnosti v TKM. Organov zaznavanja tu posebej ne bom obravnaval, obrnimo se k psihologiji in psihiatriji čustev in duševnosti v ožjem smislu, kar je predvsem pomembno pri zdravljenju motenj in obolenj, ki nastanejo zaradi nepravilnega delovanja.

Pet organosfer (jetra, srce, vranica, pljuča in ledvice) je usklajeno glede na teorijo³ delovanja petih elementov (les, ogenj, zemlja, kovina, voda), ki so medsebojno povezani v uravnoteženem delovanju medsebojnega proizvodnje (odnos mati - otrok) in medsebojnega nadzora (odnos nadrejeni - podrejeni). Zato si na kratko pogledimo, kako deluje model 5 elementov pri ohranjanju stabilnega ravnotežja. Organosfere se medsebojno zaporedno in krožno proizvajajo, istočasno pa se tudi medsebojno nadzorujejo. Vendar organosfera ne proizvaja in nadzoruje iste organosfere, temveč nadzoruje organosfero, ki

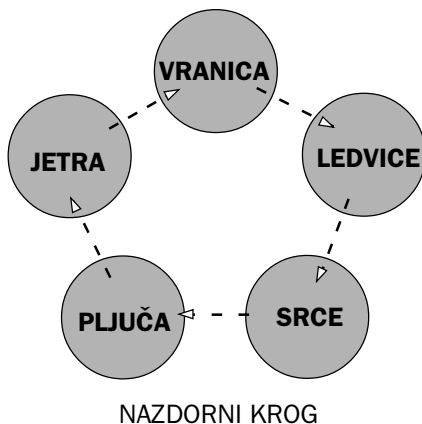
3 Kitajci jo imenujejo teorijo, toda bolj pravilno z današnjega vidika bi jo imenovali model.

jo proizvaja organosfera, ki jo sama proizvaja. Jetra npr. proizvajajo srce in nadzorujejo vranico-pankreas, ki jo proizvaja srce. In tako naprej v krogu petih organosfer. Na ta način se vzpostavi položaj, ko je vsaka organosfera eni organosferi mati, drugi otrok, tretji nadrejena in četrti podrejena. Tako je krog zaključen in ob zadostnem delovanju je ravnotežje trdno in stabilno. V primeru nezadostnega ali nasprotno prekomernega delovanja ene organosfere se razvijejo motnje znotraj same organosfere ali pa v drugih organosferah, odvisno od tega, v kakšnem odnosu je z njimi. Spodaj so prikazani shematični primeri modela petih elementov (5).

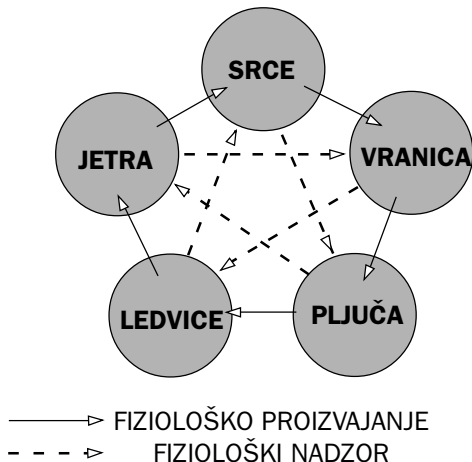
Slika 6: Proizvajalni fiziološki krog (odnos mati-otrok) petih organosfer na podlagi modela petih elementov

Slika 7: Nadzorni fiziološki krog (odnos nadrejeni-podrejeni) med petimi organosferami

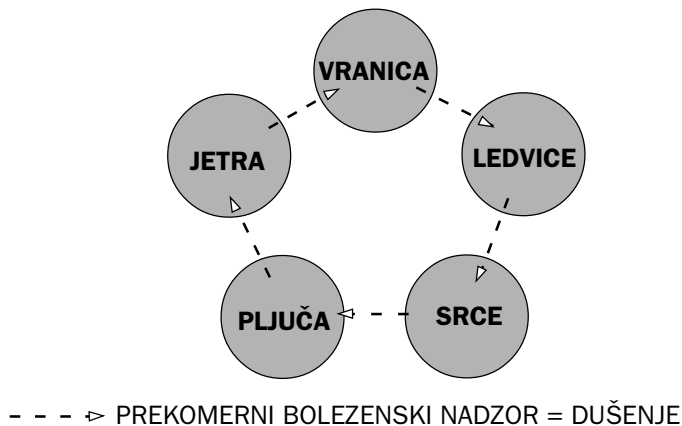

Slika 8: Stabilni fiziološki krog med petimi organosferami. Vsak organ enega proizvaja, je sam proizvajan, enega nadzira (nadrejeni) in je od enega nadzorovan (podrejen).

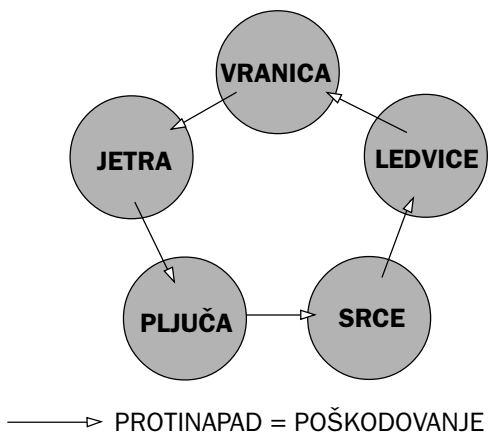

V primeru prekomernega delovanja organosfera duši podrejeno, v primeru nezadostnega delovanja jo napade in poškoduje podrejena in to je osnovni bolezenski mehanizem, ki povzroči bolezenska stanja v telesu. Zdravljenje poteka tako, da krepimo mater, kadar nezadostno deluje otrok, ali slabimo otroka, kadar prekomerno deluje mati, kar je osnovni mehanizem zdravljenja. Patološki model si pogledjmo v shemi spodaj.

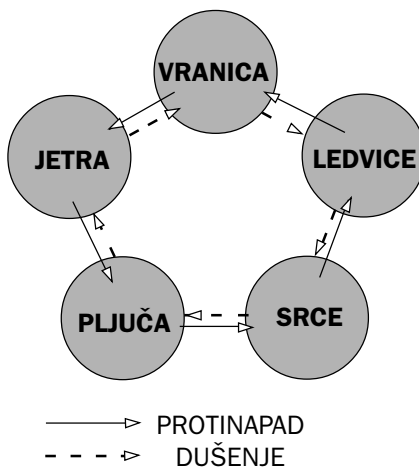
Slika 9: Bolezenski krog prekomernega nadzora med organosferami

Slika 10: Bolezenski krog protinapada med organosferami

Slika 11: Dvojni destabilni bolezenski krog dušenja in protinapada med organosferami

Vsaka izmed organosfer shranjuje en vidik duševnosti. Tako srce shranjuje duha, ki nastane v človeku v trenutku, ko pride do združitve semenskega biopotenciala moškega in ženske; jetra shranjujejo dušo hun, ki prihaja in odhaja s spanjem, po smrti ostane kot nekakšna nesnovna duša, pljuča shranjujejo dušo po, ki se začenja razvijati z rojstvom in nadzira

zaznavanje in gibanje, s telesom umre in gre v zemljo, vranica shranjuje mišljenje in spomin, ledvice shranjujejo voljo. O tem le toliko.

Vsaki izmed organosfer pripada eno izmed osnovnih čustev⁴, tako jetrom pripada jeza, srcu pripada veselje, vranici pripada premišljevanje, pljučem pripada žalost in ledvicam pripada strah. Čustva so del našega vsakdanjega življenja in so tesno povezana s fiziološkim delovanjem pripadajočega organa, kjer vplivajo na način, kako je usmerjen tok biopotenciala v vsaki organosferi. Tako jeza pospešuje in usmerja biopotencial jeter navzgor proti glavi, strah pospešuje in usmerja biopotencial ledvic navzdol proti spodnjim telesnim odprtina, veselje pospešuje razprševanje biopotenciala srca, žalost pospešuje zmanjševanje biopotenciala pljuč in mišljenje pospešuje zbijanje in otrditev biopotenciala vranice. V vsakdanjem življenju, kjer čustva niso premočna, ne trajajo dolgo in niso potlačena, se fiziološke spremembe, ki jih povzročajo v telesu čustva, medsebojno uravnajo ali izničijo ali pa jih s pomočjo drugih fizioloških mehanizmov proizvodnje in nadzora organosfere medsebojno uravnajo.

Kolikor določeno čustvo traja dalj časa in je neprestano prisotno ali pa pride do nenadnih močnih izbruhov določenega čustva, takrat zaradi sočasnih sprememb in vplivov na biopotencial posameznih organov pride do bolezenskih sprememb. Te spremembe imajo lahko še posebej pomemben vpliv takrat, kadar je sicer že prisotno obolenje ali pa kakšen drug bolezenski nastavek, ki je lahko posledica zunanega ali notranjega boleznотvornega dejavnika, lahko pa je tudi dednega izvora, saj lahko pospešijo bolezenske mehanizme v telesu po eni strani, po drugi strani pa lahko deluje tudi obratno, v nasprotni pozitivni zdravotvorni smeri. Iz tega seveda sledi, da lahko s pomočjo spodbujanja določenih čustev vplivamo na fiziološke spremembe v telesu in preko tega vzpostavimo novo stanje ravnotežja v organizmu. Takšen zdravotvoren vpliv izhaja v KTM iz predpostavke prekomernega nadzora oz. dušenja (glej model 5 elementov), in sicer, da si nadzorna, nadrejena organosfera začasno podredi podrejeno organosfero in s tem zaduši oz. izniči bolezensko delovanje v podrejeni organosferi in s tem vzpostavi izgubljeno stabilno ravnotežje. Tako žalost premaga jezo, strah premaga veselje, jeza premaga mišljenje, veselje premaga žalost in mišljenje premaga strah.

4 Osnovna se imenujejo zaradi tega, ker jih zasledimo že pri otroku in se jih ne naučimo. Seveda poleg teh petih čustev obstaja še ogromno čustvenih izpeljank, ki izhajajo ali iz kombinacij med dvema ali več čustvi ali iz posebnosti življenjskih izkušenj, v katerih se najdejo različni ljudje.

Poglejmo si pripadnost posameznih čustev organosferam, bolezenske mehanizme in njihovo uporabo v zdravljenju, prikazane v spodnji tabeli (prirejeno po 6,7,8).

organosfere	jetra	srce	vranica	pljuča	ledvice
5 elementov	LES	OGENJ	ZEMLJA	KOVINA	VODA
ZBD	VETER	VROČINA	VLAGA	SUŠA	MRAZ
osnovno čustvo	JEZA	VESELJE	MIŠLJENJE	ŽALOST	STRAH
umske dejavnosti	duša hun	duh	razum	duša po	volja
tok biopotenciala	NAVZGOR	NAVZVEN	NAVZNOTER	IZGINEVA	NAVZDOL
glas	kričanje	smeh	petje	jok	stok
premaga	MIŠLJENJE	ŽALOST	STRAH	JEZO	VESELJE
premağa jo	žalost	strah	jeza	veselje	mišljenje
bolezenski mehanizem	Jeza poškoduje jetra in duši vranico.	Veselje poškoduje srce in duši pljuča.	Mišljenje poškoduje vranico in duši ledvice.	Žalost poškoduje pljuča in duši jetra.	Strah poškoduje ledvice in duši srce.
princip zdravljenja	Žalost nadzoruje jezo.	Strah nadzoruje veselje.	Jeza nadzoruje mišljenje.	Veselje nadzoruje žalost.	Mišljenje nadzoruje strah.
vsebina	Dražiti ga z nečim, kar mu povzroča trpljenje zaradi izgube nečesa mu dragega.	Prestrašiti ga s smrtjo ali nevarnostjo smrti.	Užaliti ga s prevaro.	Brezmejno se pošaliti in biti povsem sproščen in neobremenjen.	Nagovoriti ga, da razmisli o vseh možnostih.
Ciljni učinek	ganiti	ustrašiti	ujeziti	razveseliti	prepričati

ZBD = zunanji boleznotovorni dejavniki

V primeru prekomerne jeze pri določeni osebi strah poškoduje jetra, ki dvignejo biopotencial navzgor, pojavijo se rdečica, tresenje, drhtavica in krči, prijetanje je moteno, pogosto jo spremlja kričanje. Ker žalost premağa jezo, takšno stanje pozdravimo z žalostjo, to je, da to osebo z govorjenjem pripravimo, da začuti žalost zaradi izgube nečesa mu dragega. Enako, kot sledi iz opisa v tabeli, velja tudi za vse ostale.

Pri obravnavi obolenj, ki so posledica močnih čustvenih stanj, je simptomatika povezana s prizadeto ali s prizadetimi organosferami. Vedeti je treba, da tudi vsako tovrstno obolenje lahko zdravimo tudi z drugimi zdravilnimi sredstvi, snovnimi ali nesnovnimi, ali pa tudi ne. Kadar gre za psihološko, to je duševno (nesnovno) zdravljenje z uporabo duševnih zdravilnih sredstev, je treba biti pozoren predvsem na tri vidike: jakost delovanja čustvenega dejavnika, tok biopotenciala, ki ga čustven dejavnik povzroči, in na vsebino, ki je povezana s čustvom kot boleznотvornim dejavnikom (6).

Sam bom navedel zelo poučen, sicer negativni primer iz svoje zdravniške prakse, ki je v nebo vpijoč in se nevede prepogosto dogaja v vsakdanji zdravniški praksi. Je tipičen primer tega, kar W.B. Cannon (9) imenuje vudu smrt. Bolnica z rakom (maligni tumor) slinavke se je dopolnilno zdravila pri meni z makrobiotiko in ušesnim iglovbadanjem in s psihološko podporo. Njen mož je pred kratkim na hitro v nekaj tednih umrl zaradi iste bolezni. Zato domači niso hoteli, da bi zvedela tudi ona, in ji je bilo rečeno, da ima bulo oz. cisto v slinavki. V bolj ali manj stabilnem stanju je tako preživela več kot eno leto. Pri nekem ponovnem pregledu z ultrazvokom, ki jo je zaradi odsotnosti njenega zdravnika opravil zdravnik, ki ni vedel za družinski dogovor o prikrivanju prave bolezni, ji je ta na vprašanje, kakšno je njeno stanje, nemarno odgovoril, da z njenim tumorjem pač ne more biti v redu. Bolnica se je tega zelo prestrašila, dobila hudo vrtoglavico, doma je bruhala in ni več jedla, povsem je oslabela in v dveh dneh umrla. Seveda vedno lahko dvomimo o pravem vzroku za njeno smrt, toda dejstvo je, da je ob diagnozi, ki ji ni napovedovala več kot 1-2 meseca življenja, preživela več kot eno leto. Pred pregledom z UZ ni bilo nobenih posebnih indikacij, ki bi kazale na hudo poslabšanje, pa tudi UZ izvid se od prejšnjih ni razlikoval. Po pregledu sem jo sicer poskušal prepričati, da se tudi bulam in cistam lahko reče tumor, vendar jo je to tako prestrašilo (govorila je samo še o smrti, ki jo je doživel njen mož in ji je bila priča tudi sama), da tudi racionalna razlaga ni pomagala več.

Iz tega je razvidno, da mora zdravnik skrbno izbirati besede, kako pove karkoli v zvezi s tistim, kar je dognal s svojimi preiskavami, in mora spremljati bolnika od začetka do konca zdravljenja. Namreč določeno čustvo, ki ga pri bolniku izzove, lahko pri enem deluje zdravilno oz. zdravotvorno (nesnovno zdravilno sredstvo), pri drugem pa boleznотvorno ali celo katastrofalno.

POVZETEK

Pojem duševnega in telesnega v TKM ni ločen na dve osnovni dihотomni bivanjski sferi, temveč vključuje še bivanjsko sfero dednega in energijskega.

Ravno tako tudi duševnost sama ni obravnavana ločeno od telesnega, temveč je njen sestavni del. Kljub temu, da loči med organi zaznavanja, čustvenimi procesi in mentalnimi procesi, jih TKM obravnava celostno, vendar kot različne komponente znotraj organosfer. V obrisih sem prikazal pet osnovnih čustev: jezo, veselje, razmišljanje, žalost in strah, njihove fiziološke povezave z organosferami, patološke mehanizme in spremembe in splošen način, kako s čustvenimi spodbudami (nesnovnimi zdravilnimi sredstvi) odpraviti določeno čustveno patologijo.

LITERATURA

1. Osojnik J. Celostno razčlenjevanje. Ljubljana 1992, neobjavljeno.
2. Osojnik J. Pojmovanje telesa v Kitajski misli. Predavanja za seminar na oddelku za vzhodnoazijske študije. Ljubljana 1996, neobjavljeno.
3. Ågren H. The Conceptual History of Psychiatric Terms in TCM.V: Explorations in the history of science and technology in China. Shanghai: Shanghai chinese classics publishing house, 1982: 573-81.
4. Preprosta vprašanja rumenega cesarja. Šanghajski znanstveni in tehnološki tisk. Huangoti Neijing Suwen Jieyi, Shanghai kexue jishu chubanshi, 1983: 43 (v kitajščini).
5. Rožman P, Osojnik J. Tradicionalna kitajska medicina in akupunktura, 1.del. Ljubljana: Slovensko društvo za orientarno medicino, 1993
6. Wang Miqu: Psihoterapija z medsebojnim premagovanjem čustev v TKM. Raziskovalni inštitut za TKM. Tan Zhonyi qingzhi xiangsheng de xinli zhiliao, Zhongyi yanjiuyuan yanjiuban, 64-68 (v kitajščini).
7. Wang Miqu: Psihologija TKM. Tianjin: Tianjinški znanstveni in tehnološki tisk. Zhongyi xinlixue, Tianjin kexue jishu chubanshi, 1985 (v kitajščini).
8. Zhao Fen: Uvod v osnove teorije TKM. Fujian: Znanstveni in tehnološki tisk Fujian. Zhongyi jiqu lilun jieshi, Fujian kexue jishu chubanshi, 1981 (v kitajščini).
9. Cannon WB. Voodoo Death, Psychosomatic medicine, 1957;19(3), cit. po Osojnik J. Pojmovanje, razumevanje in odnos do smrti. Ljubljana: Filozofska fakulteta, oddelek za psihologijo (neobjavljena diplomska naloga), 1980:22.